

ה באר הגולה

ד רא"ש שם ה טו
ו שם סטור ז תס"ד
לב ח חזקיהו כו
ומגלה לא

הלכות הנהגת אדם בפקר סימן א

הלילה, שהתפלה שיתפלל באומן השעות על החרבן ועל העלויות רצויה: ג (ט) ראי לך לרא שמים
(י) שיהא מצר ודואג על (יא) חרפן בית-המקדש: ד י"טוב מעט פתחונים (ס) [מ] בכננה מהרבות
(יב) בלא כננה: ה י"טוב לומר (ט) (יג) פרשת העקדה ופרשת הפן ופרשת הדברות * ופרשת עולה
ומנחה (יד) (י) [נ] ושלמים (טו) וחסאת ואשם: הגה ודוקא בתיחיד מתר לומר עשרת הדברות בכל יום, אכל אסור

באר היטב

מאד: (י) שיהא מצר. אכל התפלה ותהנהג: זהו בשמחה. סולת כלולה:
(ס) בכננה. ר"ל, דמי שיש לו אנס ואינו יכול להצריך וממעט פתחונים
ואומרים בכננה, נחשב לפני הקדוש ב"ה כמו אותו שיש לו פנאי ומצריך
פתחונים בכננה. מ"א, וכ"כ יד אהרן. ועט"ו ובתשובת שכות יצקב ח"ב סי'
מד. ועין תוספות י"ט במסכת אבות פרק ב משנה טז. קמב בספר מקור-הים דה"ה בלמוד תורה נפי הדין בן, וכ"כ בסלח בלילה: (ט) פרשת העקדה. קדם
פרשת הקרבנות. ויכול לומר פרשת העקדה ופרשת הפן אפילו בשבת, ע"ת, וכ"כ בעל שפי ידות וסלח בלילה ובהג"ה, ע"ש. וקמב בפני פרשת צו, שאין די
באמירה, אלא בבאור הפרשה ופי' נפלאות ה'. וכן פרש מ"ש כל האומר תהלה לך יום מבטח לו שהוא בן עולם הבא: (י) ושלמים. ואסור עולה
ושלמים יאמר פרשת נסכים, כי אין זבח בלא נסכים; אכל חסאת ואשם אין טעון נסכים. והקשה המ"א, למה קמב בכ"י לומר עולה וכו' חסאת וכו', הלא קמ"ל
חסאת קדם לעולה; ומתוך פרצו העלה, כשידע שנתחייב חסאת יאמר חסאת קדם, ע"ש. ומדברי שאר פוסקים משמע דלעולם יאמר עולה קדם החסאת:

שערי תשובה

[מ] בכננה. עכ"ה"ט. ועין בשכות יצקב ח"ב סי' מד. ובכרכי יוסף קמב שארי לקבוע עת
ללמד בספרי מוסר, כי כל הגדול בו, וקבלתי כי סבלין היצח"ד הוא תוכחת מוסר מאמרי
הז"ל: [נ] ושלמים. עכ"ה"ט. הביא קשת המג"א דהא חסאת קודמת לעולה. ובספר דעת
קדושים קמב למרן, דחסאת סלכד הכפרה כדמ אקא נפי אכילת קשר, שכתבים אוקלים
מד. ועין תוספות י"ט במסכת אבות פרק ב משנה טז. קמב בספר מקור-הים דה"ה בלמוד תורה נפי הדין בן, וכ"כ בסלח בלילה: (ט) פרשת העקדה. קדם
פרשת הקרבנות. ויכול לומר פרשת העקדה ופרשת הפן אפילו בשבת, ע"ת, וכ"כ בעל שפי ידות וסלח בלילה ובהג"ה, ע"ש. וקמב בפני פרשת צו, שאין די
באמירה, אלא בבאור הפרשה ופי' נפלאות ה'. וכן פרש מ"ש כל האומר תהלה לך יום מבטח לו שהוא בן עולם הבא: (י) ושלמים. ואסור עולה
ושלמים יאמר פרשת נסכים, כי אין זבח בלא נסכים; אכל חסאת ואשם אין טעון נסכים. והקשה המ"א, למה קמב בכ"י לומר עולה וכו' חסאת וכו', הלא קמ"ל
חסאת קדם לעולה; ומתוך פרצו העלה, כשידע שנתחייב חסאת יאמר חסאת קדם, ע"ש. ומדברי שאר פוסקים משמע דלעולם יאמר עולה קדם החסאת:

משנה ברורה

(יא) וסבת 'בשמחה' הנהגה באתחנא, ורבה אמונתך בלי הפסק.
והוא מן הפתוח 'תדשים לבקרים וגו'', שהקדוש-ברוך-הוא
מקים אמונתו להחזיר נשמות המפקדים בפקר. ואין צריך לזה
נטילת ידים ואף אם ידיו מטונפות²¹, כי אין מזכיר בנה הנסח לא
שם ולא כנוי. ומכל מקום ללמד (יג) נראה דאסור קדם שנטל
ידיו²², ובלאו הכי אסור קדם ברכת התורה²³. ועין לעיל סוף סעיף-

באר הגולה

מה שייכל, ודוד הסלף ע"ה אמר: "הלא משנאף ה' אשנא ובתקומתך
אתקוטט, תכלית שנאה שנאתים וגו'": * ופרשת עולה. מתחלת
ו'תקרא' עד יצא מן הצאן. ופרשת מנחה, מן ונפשי עד 'וכי' הקריב.
ואם יש לו פנאי, יקרא גם בפרשת צו מן 'וזאת תורת המנחה' עד
'תקדש' (שמלה חדשה). וכהן יוסף פסוק וכל מנחת כהן כליל תהיה.
ופרשת שלמים, מן יצא זבח שלמים עד יצא מן הצאן. ובפרשת צו, מן

קטן ב: ג (ט) ראי לך לרא שמים. והמקבלים האריכו מאד בגלל מצלת קימת חצות כי רבה היא, ויכר נדפס בסדורים סדר ההנהגה
על-פי כתבי האריז"ל. וזמן חצות (יג) הוא תמיד באמצעות הלילה מפש בכל מקום, ואפילו בלילות הארכות או הקצרות, והיא י"ב
שעות אחר חצי היום. והעת להתאונן על החרבן (יד) נכון יותר שיהיה קדם חצות מעט, ומחצות ואילך יעסק בתורה, ובסוף הלילה
(טו) יבקש צרכיו, ויש אומרים אז שמיים לבקר. ואם הוא קרוב להנץ החמה (טז) יאמר המזמורים לכד וידלג הקיעות ואחר-כך
יאמר שמיים לבקר. ואסור התקן שעור משניות קודם לכל דבר²⁴. ואם זכה לחכמת האמת, עת ההיא מסגלת מאד. האחרונים קבלו:
מ'שכבי' עד 'קומי', הינו משבועות שאומרים 'שכבי' עד תשעה באב שאומרים 'קומי', אין צריך לקום בלילה. ויש אומרים, מ"ט
באב עד ט"ו באדר יקום. והנהגים על-פי קבלה סוכרים שצריך לקום תמיד. חבורה שנתחברו יחד לומר תקון חצות בצבור אין
למנעם, ואדרבה, ירוב עם הדרת מלך. וטוב יותר שיאמרו את התקן בבית-הכנסת משיאמרוהו בתוך הסמוך לו, דבית-הכנסת קדיש
טפי, וגם שיהיו מצשנה הראשונים. וצריך ביחוד להזהר מאד משיחת חלין בעונם בלילה²⁵. ומי (יז) שאינו יכול להשפיע קדם
אור הבקר, מחמת שהוא חלש בטבעו או שהוא יודע בעצמו שאם יקום באשמרת יישן בעת התפלה, מוטב לישן כל הצורך²⁶. ומכל
מקום (יח) יהיה זהיר מאד לקום שעה ולפחות חצי שעה קדם קריאת השמש לבית-הכנסת, כדי שיהיה יוכל להכין עצמו להתפלל
בצבור ובנקיאות: (י) שיהא מצר. אכל התורה והתפלה (ט) הנהגה בשמחה²⁷: (יא) חרפן בית המקדש. קמב של"ה, שבכל סעודה
יאמר 'על נהרות בבל', ובשבת²⁸ (כ) וכן בימים שאין אומרים בהם פתחון יאמר שיר המעלות בשוב ה' וגו'²⁹. והעקר שינדע מה קאמר,
(כא) ואסור פגנת הלב הן הדברים: ד (יב) בלא כננה. אכל אם המרבה בן גס-בן, המרבה טוב יותר. ואם הממעט (כג) יש לו אנס
ואינו יכול להצריך, או שהוא משער בעצמו (כג) שאם יצריך לא יהיה יוכל לכנון, וממעט פתחונים ואומרים בכננה, נחשב לפני השם
תחברו כמו אותו שיש לו פנאי ומצריך פתחונים בכננה; ועל זה שנינו: אסור המרבה ואסור הממעט וכלכד שייכנון לבו לשמים. וכן
(כד) לענין תלמוד תורה הענין בן, פי הכל תלוי לפני השם יתברך אם עושה כל אשר בכוה לעשות. ומי שהוא בעל תורה ויש לו לב
להכין וללמוד, (כס) יכול למנע מלומר הרבה תחנות ובקשות הנדרשות בסדורים, וטוב יותר שילמד במקומם. (כו) וצריך האדם לקבוע
לו עת ללמד ספרי מוסר בכל יום יום, אם מעט ואם הרבה³⁰, פי הגדול מחברו, יצרו גדול הימנו; ותכלין היצר הרע הוא תוכחת
מאמר הז"ל: ה (יג) פרשת העקדה. (מ) קדם פרשת הקרבנות. ויכול לומר פרשת העקדה ופרשת הפן אפילו בשבת. ואין די
באמירה, אלא שיתבונן מה שהוא אומר ופי' נפלאות ה'; וכן מה שאמר בגמרא: כל האומר תהלה לך יום שלש פעמים בכל
יום מבטח לו שהוא בן עולם הבא, גס-בן באופן זה. וטעם לאמירת כל זה, (נ) פי פרשת עקדה כדי לזכור זכות אבות בכל יום,
וגם כדי להכניע יצרו כמו שמסר יצחק נפשו; ופרשת הפן. כדי שיאמין שכל מזונותיו באין בהשגחה פרטית, וכדכתיב "המרבה לא
הצדיק והמעטיט לא החסיר", להורות שאין רביי ההשגחות מועיל מאומה. ואיתא בירושלמי ברכות: כל האומר פרשת הפן, מבטח
לו שלא יתמעטו מזונותיו. ופרשת הדברות, כדי שיזכר בכל יום מעמד הר סיני ויתחזק אמונתו בה. ופרשת הקרבנות, דאמרינן
במנחות: זאת תורת החסאת, כל העוסק בתורת חסאת כאלו הקריב חסאת וכו'³¹: (יד) ושלמים. והוא הדין (ל) פרשת תורה, דגם
היא בכלל שלמים. ואחר עולה ושלמים ותורה (לא) יאמר פרשת נסכים, כי אין זבח בלא נסכים, אכל חסאת ואשם אין טעון נסכים:
(טו) וחסאת. עין במגן-אברהם שכתב, דאם יודע שנתחייב חסאת יאמר פרשת חסאת קדם, ומדברי שארי פוסקים לא משמע בן:

שער הציור

(יא) שערי-תשובה: (יב) אליה ונשא: (יג) שערי-תשובה וארצות-הסיים ושאר הרבה אחרונים, ולא כמגן-אברהם: (יד) מקדש-מלך וארצות-הסיים: (טו) מגן-
אברהם וארצות-הסיים: (טז) ארצות-הסיים, והשאר הוא מבאר היטב ושערי-תשובה: (יז) אליה נכה ופרי-מגרים: (יח) חיי-אדם: (יט) אחרונים: (כ) פרי-
מגרים: (כא) מגן-אברהם: (כב) אחרונים ואור ורוע הגדול: (כג) ט"ו: (כד) באר היטב ואלהיו ונשא: (כה) לתם חמדות ואלהיו ונשא: (כו) כרכי-יוסף וחי-
אדם בהלכות יום-הספורים, עין שם שכתב שהוא יותר חייב מלמוד משניות: (ס) באר היטב: (סא) מגן-אברהם: (סב) ט"ו: (ל) יד-אפרים: (לא) מגן-אברהם:

הלכות הנהגת אדם בפני ס"ק א

ביאורים ומוספים

קטבעו או שהוא יורע קצצמו שאם יקום באשמרת ישן קצת התפלה, מוטב לישן כל הדרך⁽²⁶⁾.

(26) והזמן הנצרך לשינה כתב לקמן (סי' רלח ס"ק ב) בשם המג"א, שלשינת האדם בלילה אין שיעור קבוע, אלא תלוי בכל אדם ואדם לפי כח בריאותו, ועל כל פנים לא ישתקע בשינה יותר מדאי, וכדאיתא במשנה בסנהדרין (פ"ח מ"ה), ששינה לצדיקים רע להם ורע לעולם.

אכן, הרמב"ם (פ"ד מהל' דעות ה"ד) כתב שדי לאדם בשינה שעות, וביאר התפארת ישראל (אבות פ"ו אות פד) שכל זה הוא עד גיל חמישים, אבל מגיל חמישים ואילך, די לישון חמש או שש שעות בלילה. ובזמנינו, דעת הגרי"י קניבסקי (קריינא דאגרתא ח"א אגרת כח) שבאופן רגיל צריך אדם לישון שבע שעות ביממה.

[משנ"ב ס"ק י]

אכל התורה והתפלה יהיה בשמחה⁽²⁷⁾.

(27) שנאמר 'עבדו את ה' בשמחה' (שירע הרב ס"ח). ובטעם הדבר שאין לדאוג ולהיות מיצר על חורבן הבית בשעת הלימוד והתפילה, כתב הרד"ק (פ"ח פאלאגי אות יז), שהוא משום שתפילות כנגד תמידים תקטם, ואמרו חז"ל (ברכות לב, ב) שגדולה תפילה יותר מן הקרבנות, וכן אמרו (מנחות קי, א) בענין לימוד התורה, שכל העוסק בתורה כאילו הקריב קרבנות, ואם כן אין לאדם בשעה שעוסק בענינים אלו לדאוג ולהיות מיצר על חורבן הבית.

[משנ"ב ס"ק יא]

כתב של"ה, שפקל סעודה יאמר 'על נהרות ככלי, ובשבת⁽²⁸⁾ וכן בקימים שאין אומרים בהם סחנן יאמר שיר המעלות בשוכה ה'⁽²⁹⁾.

(28) ואף מי שאוכל פת בערב שבת אחרי חצות, כתב לקמן (סי' רסו ס"ק א) שאינו אומר 'על נהרות בבלי' אלא 'שיר המעלות'.

(29) וימים שאין אומרים בהם תחנון מחמת שיש בהם נישואין או ברית מילה, ולא מחמת עצם קדושתם, כתב בשו"ת יוסף אומץ (סי' קנד) שאומרים בהם 'על נהרות בבלי', אמנם בסעודת המצוה עצמה, כתב בספר אפיקי מגינים (חידושים ס"ק ח) שנהגים לומר 'שיר המעלות'.

[משנ"ב ס"ק יב]

וצריך האדם לקבץ לו צת ללמד ספרי מוסר בקל יום ניוס, אם קצט ואם הרבה⁽³⁰⁾.

(30) ולקמן (סי' תרג ס"ק ב) הביא כן גם בשם הארי ז"ל והגרי"א, שהחויב ללמוד בספרי מוסר הוא בכל השנה.

[משנ"ב ס"ק יג]

ופרשת הקרבנות, דאמרינן בקנחות: 'זאת תורת התפארת, קל העוסק בתורת תפארת קאלו הקריב תפארת וכו'⁽³¹⁾.

(31) בביאור הלשון: 'כל העוסק', כתב לקמן (סי' מח ס"ק א) שהכוונה היא למי שמתעסק להבין עניני הפרשה, ולא למי שאומר את התיבות לבד.

[משנ"ב ס"ק ח]

ואף אם ידיו מטנפות⁽²¹⁾ וכו', ומקל מקום ללמד נראה דאסור קדם שנטל ידיו⁽²²⁾, וקלאו הכי אסור קדם ברכת התורה⁽²³⁾.

(21) ולגבי אמירת 'מחיה אני' במקומות המטונפים, כתב המנחת אהרן (כלל א אות ה) שלא לאומרו שם. אמנם בשו"ת ארץ צבי (סי' נב) כתב שמותר לאומרו שם, כיון שאינו מוכיר את השם אלא רק מהרהר בו, והרהור מותר כשגופו מכסה את ליבו שבו הוא מהרהר.

(22) ולהרהר בדברי תורה, כתב לקמן (סי' פה ס"ק טו) ובביה"ל לקמן (סי' סב ס"ד ד"ה ואף, וסי' צב ס"ז ד"ה ולכן) שמותר אף אם לא נטל ידיו.

ולענות אמן לפני שנטל ידיו, כתב הכף החיים (סי' ד ס"ק קח) כדעת הוזהר שלא יענה אלא רק יהרהר בליבו. וראה מה שכתבנו לעיל ס"ק ב. והחז"א (דינים והנהגות פ"ד אות כט) הורה שמותר לענות קודם נטילת ידיו. וכתב התפארת אדם (סי' א ד"ה ונלע"ד) שאין להחמיר בכך משום שזו חומרא המביאה אותו לידי קולא.

ומי שהוא ערום ורוצה לצאת ידי חובה בברכת חבירו מדין 'שומע כעונה', כתב לקמן (סי' עה ס"ק כט) שאסור לו, משום שערום אינו יכול לענות, וראה מה שכתבנו שם.

(23) והרצה להרהר בדברי תורה, כתב השו"ע לקמן (סי' מז ס"ד) שאינו צריך לברך לפני כן ברכות התורה. והביא המשנ"ב שם (ס"ק ז) שהגרי"א חולק וסובר שאין להרהר קודם ברכות התורה.

והשומע דברי תורה, כתב השערי תשובה (שם ס"ק ג) בשם שו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' קנט) שצריך לברך, כיון שדין 'שומע כעונה' עדיף מהרהור, מאידך, בשו"ת האלף לך שלמה (אריח סי' לה) כתב שדין כהרהור, ולכן אין צריך לברך.

והגרי"ח קניבסקי כתב (מכתב לעלן 'דרשו' גליון 3) שאפילו שומע דברי תורה בקלטת או בטלפון, צריך לברך לדעת הגרי"א, משום שעל כל הרהור צריך לברך, ואף לדעת החולקים על הגרי"א, מי"מ בשמיעה צריך לברך, וכמו שמוכח מדברי התוס' בברכות (כ, ב ד"ה כדאשכחן) ששמיעת דברי תורה היא מצוה בפני עצמה, ואין צריך בזה לדין שומע ומשמיע.

[משנ"ב ס"ק טו]

ואחר התקן שעור משניות קודם לקל דבר⁽²⁴⁾.

(24) במעלת לימוד המשניות, כתב בספרו ליקוטי אמרים (פ"ה), שיהיה כל איש ישראל שידע את ששה סדרי המשנה כפי שכלו והבנתו, כי בהם נכללו עיקרי הדינים שבכל התורה כולה, ובחדי אי ישאלו לו לאדם עליהם כשיבוא לעולם העליון, כדאיתא במדרש משלי (פ"י), עיין שם.

[משנ"ב ס"ק טז]

וצריך גיחוד להנהר מאד מאד משיחת חלין בגערנס בקללה⁽²⁵⁾.

(25) ובטעם הדבר כתב לקמן (סי' רלח ס"ק א), שהוא משום שלא איברי לילה אלא לגירסא, ולפיכך צריך להיזהר מאוד שלא להתבטל בזמן זה.

[משנ"ב ס"ק טז]

ומי שאינו יכול להשכים קדם אור הפקר, מחמת שהוא חלש

הלכות הנהגת אדם בפני סומן ב

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה ופרשת עולה]

וכן מה שאנו אומרים בכל יום 'אפי' הנה קסדר' (וכו' 39) ועניני ציפת הקטנת, מנהג לראות לקבץ מה שהוא אומרים.

(39) ובטעם הדבר שנתפשט המנהג לומר סדר המערכה דאביי, כתב במשני' לקמן (סי' מח ס"ק א) שהוא משום שקבלו חז"ל שבזמן שאין בית המקדש קיים ואין קרבנות, מי שעוסק בהן ובפרשיותיהן, מעלה עליו הכתוב כאילו הקריבן.

(40) במשני' לקמן (שם) כתב, ונראה לי פשוט דמי שידע ספר, מצוה ללמוד בגמרא פירוש המימרא דאביי, וכן מה שאנו אומרים בכל יום עניני עשיית הקטורת, כדי שיבין מה שהוא אומר, ובה תחשב לו האמירה במקום ההקטרה, וראה מה שכתבנו שם. עוד הביא לקמן (סי' נ ס"ק ב) את דברי השלי"ה, שכשאומר איהו מקומן או במה מוליקין או פטום הקטורת, יעשה קול ניגון של משניות.

סימן ב

דין לכישת בגדים

[משנ"ב ס"ק א]

שדרכן להיות מקפוח לעולם במדינות אלו⁽¹⁾ שאין הולכין יסוף אפילו בקניין⁽²⁾.

(1) בביאור גור' מנהג המדינות, כתב בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"ג סי' מז אות ג) שאין הכונה כמו שנהגים באותן מדינות לילך בשוק, אלא כמו שנהגים לילך בביתם כשאפשר שיבואו אנשים לבקדם ויתגנו מהם.

(2) ובאותן מדינות שדרך האנשים לילך שם יחפים, כתב להלן (ס"ק יד) שמותר. ובארצות החמות מאד, שמנהג האנשים שם לעמוד יחפים גם לפני אנשים גדולים, כתב לקמן (סי' צא ס"ק יג) שאין לחוש לעמוד כך אפילו בשעת התפילה.

[משנ"ב שם]

וכן בקיבת הפרחץ שדרכן של בני-אדם לילך שם צרפנים ואי אפשי' קענין אחר, אין קנה משום פריצות⁽³⁾ וכו', ישקה או ישים ידו קנגד ערנותו לקפוח⁽⁴⁾.

(3) ובטעם הדבר כתב בשו"ת אגרות משה (שם), שבית המרחץ אינו מקום של נתינת כבוד כלל, ואשר על כן לא שייך בו דין הצניעות מחמת כבוד השכינה, ואין לנהוג בו בצניעות אלא משום הרגל האדם לצניעות בעיני עצמו, ומחמת כן, התיר בשו"ת אגרות משה (שם) לעמוד ערום באמבטיה לצורך לכישת בגדים, אף על פי שאינו עושה כן לצורך הרחיצה, שכיון שעושה כן לאיזה שהוא צורך, ואמבטיה הוא מקום העשוי לשהות בו באופן זה, אין הדבר פוגם בהנהגת הרגל הצניעות. אולם בבית הכסא, שאינו עשוי לשהייה באופן זה, אין לעמוד בו ערום אף לצורך לכישה.

(4) וביציאה ממקוה, כתב הגרי"ח קניבסקי (דעת נוטה עמ' נד) שהיום אין מקפידים בזה, ואולי יש לשהות קצת.

[משנ"ב ס"ק ב]

המניח⁽⁵⁾ מלבושיו מראשיתו⁽⁶⁾.

(5) מה שנקט 'המניח', כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' תתעא) שזה נאמר רק על הרגיל בכך, ולא על המניח באקראי, וכמו הכהנים בבית המקדש שנהגו היתר כי היו במשמרות ולא היתה להם קביעות בזה. מאידך, הגרי"ח קניבסקי (ספר זכרון ח"ב אות טו) כתב שזה נאמר גם על המניח באקראי, וכתב שם שכן משמע במהיר"ל בליקוטים, ומה שהכהנים עשו כן הוא משום שהיתה להם מצוה

לשמור על בגדיהם, וישומר מצוה לא ידע רע'. או משום שבבית המקדש לא הויק שום דבר.

(6) והמניח תחת מראשותיו בגדים שלובשם אך אינם שלו, כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' תתעא) שאינו משכח תלמודו. הגרי"ח קניבסקי (ספר הזכרון ח"ב אות טו) כתב שקשה להקל להניח כלים של אחר, אמנם אם אלו בגדים שלא לבשם בעצמו אפשר שלא ישכח תלמודו.

[משנ"ב שם]

וכן קנה מלבוש שני מלבושים יחד⁽⁷⁾ בפעם אחד⁽⁸⁾, פי קשה לשקחה⁽⁹⁾.

(7) ולפשוט שני מלבושים יחד, הביא הגרי"ח קניבסקי (ספר זכרון שם אות לג) בשם ספר שולחן הטהור (סי' ב) שיש להקפיד בזה, ובשם הגהות ארצות חיים הביא שאין זה קשה לשכחה, ודייק שכן הוא בשו"ת יוסף אומץ (סי' רא). וכן דעת הגרש"ז איערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ב סכ"ב) שאין להחמיר בדברים אלו אלא במה שנוכר בפירוש.

(8) והלובשים ביחד כובע עם הכיפה בתוכו, כתב הגרי"ח פאלאג'י (רוח חיים, הובא בכף החיים ס"ק ו) שלא יפה הם עושים, כי גם זה גורם לשכחה.

וללבוש ערדלים יחד עם הנעלים, דעת הגרי"ש אלישיב (פניני תפילה עמ' סה) שאפשר להתיר, משום שאין עליהם שם בגד. וכעין זה כתב הערוך השלחן (סי' יז) שאין להקפיד בנעלים. וכן הביא בהגהות הר צבי (טור אריח סי' ב) משו"ת מתת ידו (מהד"ת סי' ב) להקל בלבישת נעלים וערדלים של עור או גומי כאחד, מאידך, היפה ללב (ח"א סי' ב אות ג) כתב שגם בנעלים יש להחמיר, וראה במאסף לכל המחנות (סי' ב ס"ק יב) מה שכתב בזה.

(9) ומי שאינו נזהר ועושה דברים הקשים לשכחה, כתב הספר חסידים (סי' תתרח) שאינו חייב על כך. וביאר הגרי"ח קניבסקי (ספר זכרון שם עמ' ז) שאין בכך אפילו איסור דרבנן, משום שאין זה מוכרח שישכח אלא רק גורם להחליש את הזכרון, ואינו דומה למשכח דבר ממשנתו מחמת שאינו חחר על תלמודו שעל זה נאמר שימתחייב בנפשו (אבות פ"ג מ"ח), משום ששם הוא בודאי מסירים מליבו. מאידך, החסד לאלפים (אריח סי' קנו אות ו) כתב שעובר באיסור לאו של 'השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח', וכן כתבו בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ד סי' א) ובשו"ת התעוררות תשובה (ח"ד סי' קל), והוסיף החסד לאלפים (שם) שגם הוא בכלל מה שאמרו (אבות שם) 'כל המשכח דבר אחר ממשנתו הרי זה מתחייב בנפשו'. ובשו"ת שלמת חיים (סי' תתסו) כתב שיתכן שיש בזה סרך של הלאו 'השמר לך פן תשכח'.

ולגבי נשים, האם צריכות להיזהר בכל זה, כתב החוות דעת (י"ד סי' עב יחידשים ס"ק ב) לענות אכילת לב של בהמה ועוף, שרק זכרים נוהגים שלא לאוכלו, משום שאכילתו קשה לשכחה. וכן כתב הבית לחם יהודה (י"ד סי' עב ס"ק ג) שנשים מעוברות לא יאכלו לב שקשה לשכחה, אבל שאר נשים אוכלות. וכן כתב הגרי"ח קניבסקי (ספר זכרון שם), וביאר שהטעם הוא כיון שאינן מצוות על תלמוד תורה. אמנם לענין קטנים אף על פי שעדיין לא למדו, כתב שיש להקפיד על כך, משום שדברים אלו גורמים לטבע של שכחה, ויכול להזיק להם אחר כך.

[משנ"ב שם]

הקורא קתב ששלגב הקבר⁽¹⁰⁾ או המספיל בפני המת, משפט לימוד⁽¹¹⁾.

הלכות הנהגת אדם בפקר סימן א

לאמרם (יא) [יא] (טז) בצבור (תשר הרשב"א סי' קפד): **ו** פְּרָשִׁיּוֹת הַקְּרֻבּוֹת לֹא יֹאמֵר אֶלֶּא (יז) בַּיּוֹם (וְצִין לַקְּטָן סִימָן מִזְּסִיפֵי יג): **ז** כְּשִׁיִּסִים פְּרִשְׁת הַעוֹלָה יֹאמֵר יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שְׂיִהְיֶה זֶה חֲשׂוֹב וּמִקְבֵּל כְּאִלוֹ הַקְּרֻבָּתִי עוֹלָה, וְכֵן יֹאמֵר אַחֵר פְּרִשְׁת הַמִּנְחָה וְהַשְּׁלֵמִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵם (יח) בָּאִים (יג) בַּנְּדָבָה: **ח** יֹאמֵר (יט) עִם הַקְּרֻבּוֹת פְּסוּק (יד) [יד] (כ) וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ צִפְנָה לְפָנֶי ה': **ט** יִישׁ נוֹהֲגִין לומר פְּרִשְׁת הַכִּיּוֹר, וְאַחֲרָיֶךָ פְּרִשְׁת תְּרוּמַת הַדָּשָׁן, וְאַחֲרָיֶךָ פְּרִשְׁת הַתְּמִיד, וְאַחֲרָיֶךָ פְּרִשְׁת 'מִזְבֵּחַ מִקְטֹר קִטְנֹת' וּפְרִשְׁת סִמְנֵי הַקְּטָרֹת וְצִשְׁתוֹ:

ט כלבו וראש נבי
פרשת
י ארוחת חיים בשם
הרי"ב ז"ל על פי
הקרא רבה סיב
ב שם

באר היטב

(יא) בצבור. מפני בופרי ישראל, שיאמרו אין תורה אלא זו, ובפנינו בזמננו, ולכך אין בוחבין אותו על קנטרס המיוחד לצבור, ל"ח מ"א שכנה"ג, וצין בית"צלב סי' קכה, ומהרש"ל כתב דלא אסר הרשב"א לאמרו בצבור אלא לקבוע בין הפרכות כמו ק"ש, אבל קדם ב"ש פטר אפלו בצבור, ואנן נקטינן לאסור בצבור כלל וכלל, ובחיד דוקא קדם התפלה או אחריו, אבל לקבוע בתוך הפרכות גם לחיד אסור, ע"ה, וצין שבות"צלב ח"ב סי' מד: **(יז) ביום.** דאין הקרבות קרובין אלא ביום, ויש לומר פרשת הקרבות מקוד, דק"ל ויושב פסול לצבורה, ע"ת יד אהרן, וכן י"ל מומד לתורה מקוד, יד אהרן, אבל פרשת הכיור ותרומת הדשן יוכל לאמרם קדם היום, כדאיתא ביומא דף כ: **(יג) בנדבה.** אבל אחר חשאת ואשם משמע מדברי המספר דלא יאמר, מפני שאין אלו באין בנדבה, ואפלו אחר אשם תלוי נפי לא יאמר, כמבאר בש"ע י"ד סי' ה' שפסק שם להסמיר דאין באה בנדבה, צין בש"ך שם סי' ו'. והפ"ח והנחלת"צבי כתבו בשם רש"ל דיש לומר אף לאחר חשאת ואשם יה"ר, רק שיאמר בלשון ספק, דהיינו: יר"מ אם עברתי עברה שחייבים עליה חשאת שיהא זה נחשב כאלו הקרבותי חשאת, ע"ש, ומ"א ו"טו הקשו עליו, ע"ש, והעלה המ"א דיש לנהג דאחר פרשת האשם יאמר רבש"ע אם נתחבתי אשם יה"ר וכו', דאשם לא כפי דיעה בתחלה, אבל אחר פרשת חשאת לא יאמר ביום, ע"ש, וע"ת ואלהיהיוטא ובספר בני"חא ויר"אהרן קלם באחד הסכימו לרצת מהרש"ל דיאמר: אם נתחבתי חשאת יהא זה נחשב כאלו הקרבותי חשאת, ואם לא הרי אני בקורא בתורה, ונפיר דמי, ע"ש, וצין בספר נכח השלמים סי' א ובתשובת אמונת"שמואל סי' נג, כתב בשל"ה דבשבת ו"ט לא יאמר יה"ר, דאין קרבן נדבה פא בהם, אבל הפרשיות אין הפסד לאמרן בקורא בתורה, ומ"מ אם ת"ח הוא מוטב שיצטק בפרשה יומא, ובספר סלת בלולה כתב: וישאר קרבות לא יאמר אפלו אם פנתו בקורא בתורה, וכן העתיק הבאר היטב אשר לפני, ע"ש, ולא ידעמי למה: **(יד) וישחט אתו.** צין בית"צלב סי' קח, כתב הש"י: האומר וישלמה פרים שפתינו קדם סי'

שערי תשובה

ובעלים מחכמים, ואמרו חז"ל, בזמן שבהמ"ק קום מנבח מספר, עכשו שלחנו של אדם סכפר עליו, ופרשיי שאוכלים על שלחנו צניים סהגנים, ואין יהי"ד שאומר בשחאת עולה רק במקום וריקת הדם אבל לא במקום אכילה פשו, ואין יהי"ד עולה במקום כל הקרבן של החשאת, משא"כ יהי"ד של העולה שהיא פלה כלל הוא העולה במקום כל הקרבן, לכן יהי"ד של עולה קודם, ע"ש, וצין בשב"צלב סי' ב מ"ש בזה: **(יא) בצבור.** עכ"ה"ט, כתב קנטרס טוב"צין סי' ששהארי"ו ז"ל ששמע שאין לאמרם אפלו בחידי, אף אפשר ונתפידא קדם התפלה, אבל לאחר התפלה אם יקראם באמצע קביעות למודו שפיר דמי, ע"ש: **(יג) בנדבה.** עכ"ה"ט, וכתב בשב"צלב סימן ב שהנהגים לומר פרשיות של הקרבות בכל יום יכול לומר גם סי' של חשאת ואשם אפלו ביום שאמר יה"כ, אבל יהי"ד של חשאת לא יאמר כלל, ושל אשם יאמר בכל השנה בדרך ספק אם נתחבתי כו', ומ"מ ביום שאמר יה"כ לא יאמר כלל, וצין בת"ש סי' ה ס"ק ח' וט"ו מ"ש בענין זה, ושם בבכ"ש דף קח, ודעתו שאם לבו נוקפו שפא עבר על חטא ונדע לו ושכח, יאמר ג"כ אחר חשאת בדרך תנאי, ושם מבאר כל פרטי דיני אסירת הקרבות באנה, ובאמונת"שמואל סי' נג כתב הך קשנא שהקשה המג"א, דאשם נודי אינו בא אלא כשנטמא, בשם חכם אחד, והוא ז"ל כתב ע"ז דל"מ, דלענין תפלה של יה"ר יכול לכוון לאשם נודי, כיון שע"י נודי זה באם יטמא יביא אשם, מקרי נודי ונדב, ובכנסת"יחזקאל סי' כג כתב לתרץ משום שאנו טמאי מתים, ע"ש, ובסמ"א נתייבס סימן א כתב שהוא סמוך, וגם מ"ש בא"ש צ"ע, ולענין הדין מטיק שיהי"ד לא יאמר כלל אף בדרך תנאי, ושל אשם יאמר דרך תנאי, ע"ש, ובכר כתבתי הכרעת הבכ"ש בזה וכן עקר, וצין תשובת בע"צ ח"א סי' קמג ובקנטרס טוב"צין סימן יב ובכ"ד יודו בשב"ח דף עא, וצין ביד אפרים מ"ש לפרש דברי הגאון פהרי"ו מפואנא ז"ל שהביא המג"א, ע"ש: **(יד) וישחט אתו.** עכ"ה"ט, וכתב בבית"צלב סי' קח דמ"ש בכ"י ובש"ע פסוק וישחט אתו כו', יאמר עם הקרבות, זה נמשך למ"ש לפני זה שלא יאמר פרשת הקרבות אלא ביום, ולא יאמר בסדר הפעולות קדם אור היום פרשיות הקרבות, אבל מ"מ יאמר פסוק וישחט, ששחיטה נוריקה לשנה בלילה, ומ"מ ביום שאומר סי' הקרבות אין לו לדלגו בשביל שאמר אותו קדם אור היום, אבל אין הפנה לאמרו בס"ע בשביל זכירת עקרת יצחק, כמו שנוהגין קצת לומר קדם 'אזיהו', שעקר הזכירה הוא לקשאמרו עם הפרשה, ע"ש, וצ"ע על דבריו, ובאמת האי קרא דושחט לאו בענינא דפרשת התמיד פתיכא, ומ"ש ששחיטה נוריקה לשנה בלילה, בתחילת כבודו שגנה הוא, ושי"ס צירוף בוכחים בכתב

משנה ברורה

(טז) בצבור. מפני הכופרים, שיאמרו אין תורה אלא זו⁽³⁵¹⁾, ובפנינו בזמננו, ולכך אין בוחבין אותו גם"פ על קנטרס המיוחד לצבור⁽³⁵²⁾, יש שכתבו, דלא אסור לאמרו בצבור אלא לקבוע בין הפרכות כמו קריאת שמע, אבל קדם ברוך שאמר פטר אף בצבור, ואנן נקטינן לאסור בצבור כלל וכלל, ובחיד דוקא שלא בתוך התפלה, אבל לקבוע בתוך הפרכות גם לחיד אסור [ע"ת וארה"ח]: **ו (יז) ביום.** דאין הקרבות קרובין אלא ביום, (נג) אבל פרשת הכיור ופרשת תרומת הדשן יכול לאמר קדם היום; (נג) ואם אין בפרשת יום"טוב לא יאמר יהי רצון, דאין קרבן נדבה פא בהם, אבל הפרשיות אין הפסד לאמרן, בקורא בתורה; ומכל מקום אם הוא בן"תורה, מוטב יותר שיצטק בפרשה יומא⁽³⁵⁶⁾, מי שהוא אבל (לד) לא יאמר פרשת הקרבות⁽³⁵⁷⁾: **ז (יח) באים בנדבה.** אבל אחר פרשת החשאת (לה) לא יאמר פן, לפי שאינה באה נדבה, אלא א"ס"פן עבר עברה שחייבים עליה חשאת, ואם לאו (לו) וכן אשם ואשם תלוי קימא לן דאינה באה בנדבה, והאחרונים כתבו בשם רש"ל, דיש לומר אף לאחר חשאת ואשם יהי רצון, רק שיאמר בלשון ספק, דהיינו: יהי רצון מלפניך, אם עברתי עברה שחייבים עליה חשאת, שיהיה זה נחשב כאלו הקרבותי חשאת, ואם לאו (לז) יהיה בקורא בתורה; וכהאי גוונא יאמר גם"פן אחר פרשת אשם, אף המגן"אברהם הקשה עוד: איך יאמר 'אם נתחבתי חשאת', הא קימא לן לענין חשאת דכפי דיעה בתחלה שחטא, על"פן העלה המגן"אברהם, דלענין חשאת לא יאמר כלל הנה"רצון, רק לענין אשם ודאי ואשם תלוי יוכל לאמר יהי"רצון זה דעל תנאי, אף אם לבו נוקפו שפא עבר על חטא ונהיה לו דיעה שחטא ושכח, יוכל לאמר גם"פן יהי"רצון אחר חשאת בדרך תנאי [ש"ת]: **ח (יט) עם הקרבות.** וכהיום (לח) נוהגין לאמרו אחר פרשת התמיד⁽³⁵⁸⁾: **כ) וישחט אתו.** דאיתא במדרש (לט) דכל מי שאומר פסוק זה, הקרוש"ברוך"הוא זוכר עקרת יצחק:

באר הלכה

יזאת תורת ונבח) השלמים' עד 'במדבר סיני', והוא גם"פן פרשת תורה, ואחר"כך פרשת נסכים בפרשת שלח, מן יודבר' ד"כי תבאו' עד 'אתכם', ופרשת חשאת בויקרא, מן 'וואם] נפש אחת חטא' עד 'ונסלת לו' (ואם יש לו פנאי יקרא גם בפרשת צו: יזאת תורת החשאת' עד 'באש השן') (שמלה חדשה). ופרשת אשם בפרשת צו, מן יזאת תורת האשם' עד 'אשם הוא', (ואם יש לו פנאי יקרא גם בויקרא) (שם). ופרשת עולה ויורד גם"פן, דהיא באה על שבעת בטוי, מן 'ונפש כי חטא' עד 'וזהמה לכהן פסגתה' (מ"א), וצין בפרי"מגדים דמסתפק אם צריך לומר פרשת נסכים שלש פעמים, לעולה

שער הציון

(לג) מגן"אברהם: (לג) פרי"מגדים: (לד) תבואת"שור: (לה) טור: (לו) מגן"אברהם: (לז) תבואת"שור ופרי"מגדים: (לח) פרי"מגדים: (לט) ט"ו:

הלכות הנהגת אדם בפקר סימן ב

ב דין לבישת בגדים, ובו ו' סעיפים:

באר הגולה

א מקרא ושבת קיה
ב סור ומענית יא
הניח יו ב שבת קיד
ד שם סא ה שבת
שם ר קדושין לא

א *לא ילבש חלוקו (ב) (א) מ'שבו (טור), א"ל א יקח חלוקו ויקניס בו [ראשו] וזרועותיו בעודנו שוכב, ונמצא (ב) קְשִׁיקוּם שהוא מכסה: **ב** כ'אל יאמר 'הנני בחדרי חדרים מי רואני', כי הקדוש-ברוך-הוא מלא כל הארץ כבודו: **ג** 'ידקדק (ג) בחלוקו ולקבוו בדרבו, שלא יתפך הפנימי (ג) [ג] (ד) לחוץ: **ד** 'ינעל מנעל (ג) [ג] (ה) זמין תחלה ולא יקשרנו, ואחר-כך ינעל של שמאל (ו) ויקשרנו, ויחזור ויקשר של זמין: הגה ובמנעלים שלנו שאין להם קשריה ינעל של (ז) זמין תחלה (תוספות פ' כמה אשה דף ס"א): **ה** "קשהחליץ מנעליו, (ח) חולץ של שמאל תחלה: **ו** 'אסור לילך (ט) בקומה זקופה. (י) *ולא ילך

באר היטב

התמיד ואינו מקומן, טעות הוא, דגם חקאת נקב שם, ושפא אינו חיוב, והרי כמביא חלין בעזרה: אלא יאמר 'השלמה פרים שפתינו במקום קרבן התמיד', ע"ש:

(ב) מ'שבו, דאז בהכרח יגלה גופו. איתא בש"ס, חלוק של ת"ח, כל שאין בשורו נראית מתחתיו טפח. והאידנא אין נזהרין בזה, משום שהולכין הפל בכתי-שוקים ואין בשורו נראית, מ"א: **(ג) לחוץ**, ויכאוי התפירות המגנות ויתגנה בעיני הבריות. וכתב הש"י שיש חלוק בין ת"ח לשאר אינשי, דלת"ח אם לבש החלוק הפוכה צריך להסכה, אבל שאר אינשי ידעלמא יזהר לכתחלה שלא ללקשה הפוכה, ע"ש. ויזהר מללבש שני מלבושים יחד בפעם אחת, כי קשה לשכחה. וישים ב' צדי המלבוש כיד ימינו וילבש הזמין ואח"כ השמאל, ויכחן כי הפל נכלל בזמין ומן הזמין בא לשמאל, כתבים: **(ג) זמין תחלה**, דיש חשיבות לימין לענין בהן ד' ובהן רגל, ושמאל יש בו נפי חשיבות לענין תפילין, מ"שה בחלק לכל אחר מצלה, דהניו הקשריה לשמאל, דחשיבות תפילין היא בקשריה. וכשרוחץ וקו, זמין תחלה; ואם רוחץ כל גופו, ראש תחלה. עמ"א וע"ת: **(ד) בקומה זקופה**, אפלו פחות

משנה ברורה

א (א) מ'שבו. דאז בהכרח יתגלה גופו, ונהאדם צריך להתנהג בצניעות ובושה לפני הקדוש-ברוך-הוא. ואפלו קשהוא לילה ובחדרי חדרים, הלוא מלא כל הארץ כבודו, וכחשכה וכאורה לפניו יתקרב. וכן צריך לזהר תמיד מחמת טעם זה שלא במקום הכרם מלגלות מבשורו, ואפלו מעט, **(ב) כל מה שדרשו להיות מכסה בכגדים לעולם**, אכל רשאי לגלות ידו עד קובדיו, וצנארו עד הקוה. על-כן **(ג) האנפילאות יראה ללקשם או לפשטם גם-כן תחת הדרין**, שלא לגלות רגליו, שדרסן להיות מכסות לעולם במדינות אלו¹ שאין הולכין יתף אפלו בקיץ², וכן כל פיצא בזה; אם לא שאי אפשר בענין אחר. וכן בבית הפרחץ שדרסן של בני-אדם לילך שם צרמים ואי אפשר בענין אחר, אין בזה משום פריצות³. וכן **(ג) כשרוחץ בנהר הדין פו, רק (ד) יזהר לפשט וללבש סמוך לנהר כל מה שאפשר**, בכדי שלא ילך בגלוי הגוף שלא לצורך. **(ה) ואפלו צנחתו אין צריך לכסות בירידתו לנהר, ולא עוד אלא שהמכסה נראה כאלו בוש בדבר וכאלו פופר בכריתו של אברהם אבינו**; אף בעליזתו מן הנהר, שפניו כלפי העם, ישחה או ישים ידו בנגד צנחתו לכסותה⁴, ובלכד שלא יגע בה. כמו שיתבאר בסוף סימן ג. איתא בש"ס: חלוק של תלמיד-חכם, כל שאין בשורו נראית מתחתיו. והאידנא **(ו) אין נזהרין בזה**, משום שהולכין הפל בכתי-שוקים ואין הקשר נראית: **(ב) קְשִׁיקוּם**, רוצה לומר, קשקום ויצא מתחת כסוי סדינו שהיה מנח שם צרם קשקשט חלוקו, יהיה עמה חכה מכסה, כי הפל חלוקו על כל גופו מעצמו. וענין לקמן סימן רלט סעיף ב לענין פשיטת החלוק. **הפניחה⁵ מלבושיו מראשותיו⁶**, משבח למודו. ואפשר, אם מניח דבר אחר הפפסיק בין ראשו לבגדיו **(ו) אין קפידא**. וכן יזהר מללבש שני מלבושים יחד⁷ בפעם אחד⁸, כי קשה לשכחה⁹. הקורא כתב שעל-גב הקרב¹⁰ או המספבל בפני הפת, משבח לימודו¹¹. וענין עוד בפרי-מגדים מדברים הפחזיר הלמוד: **ג (ג) בחלוקו**, אף-על-פי שהוא תחת כל המלבושים, **(מ) וכל-שפן בשאר בגדים: (ד) לחוץ**, ויכאוי תפירות המגנות ואמרי החלוק ויתגנה בעיני הבריות. ואם לא נזהר והפך, אם תלמיד-חכם הוא, צריך לפשטו ולחזור ולקבוו בדרבו, שלא יהיה בכלל 'משניאי' חס ושלום; ושאר כל אדם אין צריך; ולתפלה, אפלו כל אדם **(ט) צריך לפשטו ולקבוו בדרבו, שראוי אז להדר בגדיו, כמבאר בסיון צא**. טוב **(י) שישים שני צדי המלבוש כיד ימינו וילבש הזמין ואחר-כך השמאל¹²**, ויכחן כי הפל נכלל בזמין ומן הזמין בא לשמאל. כתב הרמב"ם: מלבוש תלמיד-חכם יהיה מלבוש נאה ונקי, ואסור לו ש'מצא בכגדו פתם או שמנתיח וכיוצא בהם¹³. ולא ילבש לא מלבוש שרים שהפל מסתכלים בהם ולא מלבוש עניים שהוא מכזה את לובשיו, אלא בגדים בינונים נאים. ענין שם עוד: **ד (ה) זמין**. שפן מציוו בתורה שהזמין חשוב תמיד, לענין בהן יד ורגל ולכל הדברים שפוקדימים הזמין להשמאל: **(ו) ויקשרנו**. דלענין **(יב) קשריה מציוו שהתורה נתנה חשיבות אל השמאל¹⁴**, שקושר עליה תפלה של יד¹⁵, ובאנפילאות של לבד **(יג) אין צריך להקדים שמאל לקשריה**. ואשר יד שפניו תפילין זמין של כל אדם, **(יג) יקדים זמין גם להקשריה: (ז) זמין תחלה**, וגם אם נדפסן לו של שמאל, **(יד) ימתין עד ש'כאיו לו של זמין**. כשהוא רוחץ וקו, זמין תחלה¹⁶; ואם סף כל גופו, ראש תחלה, מפני שהוא מלך על כל האיברים. וענין ברכי-משה: **ה (ח) חולץ של וכי¹⁷**. שזהו **(טו) כבודה של זמין¹⁸**: **ו (ט) בקומה זקופה**. שדוחק רגלי השכינה בכיכול; על-כן כתבו האחרונים דאסור **(טז) אפלו פחות מארבע אמות, ופשוט דאפלו עומד במקומו ואינו הולך כלל: (י) ולא ילך**. אפלו בבית (י) שיש בו תקרה, וכל-שפן תחת אויר השמים דיש לזהר כללי עלמא:

תרגום: 1 כרפך.

שער הציון

(ב) מפריי-מגדים וארצות-הסמים: **(ג)** עבודת-היום: **(ד)** מגן-אברהם: **(ה)** מגן-אברהם: **(ו)** מגן גבורים: **(ז)** פרישה: **(ט)** תבואות-שור ושערי-תשובה: **(י)** פניות: **(יא)** בית-יוסף: **(יב)** ארצות-הסמים, ראה מלבוש, ענין שם: **(יג)** ארצות-הסמים ולא פתבואות-שור ושערי-תשובה: **(יד)** ארצות-הסמים: **(טו)** רש"י: **(טז)** ט"ו ומגן-אברהם והנג"א: **(יז)** אלהי ובה ופרי-מגדים שמוכחין בן מדברי המגן-אברהם, וגם הנש"ל לא סבירא לה במסקנתו להקל, ענין בשערי-תשובה וענין בבאר הנג"א סי' ח ס"ב ד"ה ונכו. ופשוט דבמגנו מודה להש"י והשובת מהר"י ברוך, וכן מצאתי פתיב בספר: